

Методичний діалог

«Академічна доброчесність як важливий фактор якості освітньої діяльності: інструменти та процедури»

Підготували:

Філатова Ганна Володимирівна,

заступник директора з
навчально-виховної роботи
Ізмаїльської гімназії № 8 з початковою школою
Ізмаїльського району Одеської області

Михайленко Оксана Петрівна,

заступник директора з
навчально-виховної роботи
Ізмаїльської гімназії № 8 з початковою школою
Ізмаїльського району Одеської області

Осмокеску Ольга Вікторівна,

директор Ізмаїльської гімназії № 8 з початковою
школою
Ізмаїльського району Одеської області

Мета: розширити знання педагогічних працівників про поняття академічної доброчесності, механізми її забезпечення в закладі, поглибити розуміння видів порушення академічної доброчесності у практичній діяльності учасників освітнього процесу та опрацювати інструменти для реалізації політики академічної доброчесності; вмотивувати педагогічних працівників здійснювати власну професійну діяльність із дотриманням принципів академічної доброчесності, спонукати їх до самовдосконалення та професійного зростання.

Цільова група: педагогічні працівники закладу.

Формат проведення: онлайн (із використанням платформи ZOOM).

ХІД ЗАХОДУ:

I. Вступне слово

Забезпечення якісного освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти є одним із пріоритетних напрямів діяльності сучасної науково-освітньої спільноти та одним із найбільш важливих і невідкладних завдань сьогодення. Закони України «Про освіту» і «Про повну загальну середню освіту» передбачають створення у кожному навчальному закладі системи внутрішнього забезпечення якості освіти, а однією з ключових складових цієї системи є система та механізми забезпечення академічної доброчесності. Безумовно, академічна доброчесність має значний вплив на якість освіти, адже вона заснована на фундаментальних цінностях, які зумовлюють стиль поведінки всіх учасників освітнього процесу. За умови свідомого прийняття цих цінностей та загалом принципів академічної доброчесності, послідовного дотримання їх у власній діяльності всі учасники освітнього процесу стають більш відкритими до нових цінностей, принципів та суспільних стандартів, а отже, в кінцевому результаті, забезпечують вдосконалення якості освіти.

Саме тому питанню формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності в закладі освіти повинна приділятися велика увага: педагогічні працівники та адміністрація закладу повинні у своїй діяльності дотримуватися принципів академічної доброчесності; відповідні питання мають розглядатися на засіданнях педагогічної ради та в структурі об'єднань вчителів; з учнями та батьками слід проводити системну просвітницьку роботу тощо.

Одним із таких заходів, спрямованих на глибоке обговорення важливих питань з академічної доброчесності, є наш методичний діалог.

II. Вхідне опитування (тестування за допомогою Google Forms) (додаток 1)

III. Розв'язування ситуативних задач. Визначення інструментів для реалізації політики академічної доброчесності педагогічними працівниками

Суть вправи. Учасники, поділені на групи, визначають види порушень академічної доброчесності у трьох запропонованих ситуативних задачах, пропонують інструменти для запобігання таким порушенням (додаток 2).
Онлайн-інструмент для реалізації: сесійні зали ZOOM, Google-презентація.

IV. Розв'язання проблемного питання: Чому вчителі вдаються до недоброчесної поведінки?

Суть вправи. Учасники висловлюють свої думки з приводу поставленого проблемного питання (додаток 3).

Онлайн-інструмент для реалізації: сесійні зали ZOOM, Padlet.

V. Створення портрета академічно доброчесного вчителя

Суть вправи. Учасники висловлюють свої думки з приводу поставленого проблемного питання (додаток 4).

Онлайн-інструмент для реалізації: сесійні зали ZOOM, Jamboard.

VI. Ознайомлення із навчально-методичними матеріалами з теми академічної доброчесності для вчителів

VII. Рефлексія. Підведення підсумків (вихідне опитування за допомогою Kahoot) (додаток 5)

VIII. Заключне слово

Ось і закінчився методичний діалог. Дякую вам, шановні колеги, за плідну співпрацю і бажаю наснаги та творчого натхнення, позитивних емоцій попри все! І пам'ятаймо: **ми не можемо змінити все, але ми точно можемо змінити те, що залежить від нас!**

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти / Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Київ, 2021. 350 с.
URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Abetka_dyrektora_2021_SQE_SURGe.pdf (дата звернення: 10.03.2023)
2. Анкета з педагогічної доброчесності
URL: <http://tvpu.adr.com.ua/assets/files/docs/lipen-21/akademichna-dobrochesnist-anketi.pdf> (дата звернення: 22.03.2023)
3. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / Бреус Ю. та ін. Київ, 2021. 104 с. URL: <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-serednih-shkil-1-1.pdf> (дата звернення: 13.03.2023)
4. Методичні рекомендації щодо забезпечення академічної доброчесності в закладах загальної середньої та позашкільної освіти / Авторський колектив, за ред. І. Ю. Поліщук. Київ, 2021. 46 с. URL: https://kman.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/metod_rekomendacziyi_akadem_dobrochesnist.pdf
5. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII, в редакції від 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 10.03.2023)
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX, в редакції від 15.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 15.03.2023)
7. Українські матеріали та ресурси із академічної доброчесності. URL: <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>

1. Чи знайомі Ви з поняттям академічна доброчесність?

- так
- ні

2. Чи інформує Вас адміністрація закладу освіти про процедури дотримання академічної доброчесності?

- так, завжди
- ні, ніколи
- іноді

3. Які прояви академічної недоброчесності Ви знаєте?

- академічний плагіат
- самоплагіат
- фабрикація
- фальсифікація
- хабарництво або особиста зацікавленість під час перевірки роботи учня
- необ'єктивне оцінювання
- інше:

4. Чи дотримуєтеся Ви вимог цитування при написанні статей, доповідей тощо?

- так, завжди
- ні, ніколи
- іноді так

5. Адміністрація вимагає дотримання принципів академічної доброчесності під час написання Вами статей, доповідей тощо з метою:

- взаємоконтролю
- притягнення до відповідальності
- дотримання встановлених законодавством вимог щодо дотримання принципів академічної доброчесності у закладі освіти

6. Чи ставали Ви жертвою недоброчесних дій колег стосовно Ваших наробок, матеріалів, статей тощо (Ваші матеріали використовувалися без посилання на Вас як автора праці)?

- так, завжди
- ні, ніколи
- іноді траплялися такі випадки

7. Чи відомі Вам випадки недоброчесної поведінки, плагіату серед Ваших учнів під час виконання домашнього завдання чи творчого завдання?

- так, дуже часто
- ні, ніколи
- іноді такі випадки трапляються

8. Якщо учень при виконанні завдання (домашнього, творчого тощо) не дотримувався принципів академічної доброчесності, Ваші дії щодо впливу на нього:

- поставлю оцінку "2"
- проведу бесіду щодо дотримання принципів академічної доброчесності
- зроблю вигляд начебто не помітила такого факту
- не розумію, чому це так важливо в освітньому процесі
- якщо учень погано навчається, тоді вкажу йому на цей факт і виставлю "2", а якщо навчається на «відмінно» та «добре», зроблю зауваження, але на оцінку це не вплине.

9. Якщо Ви зустрічалися із академічною недоброчесністю в школі (серед учнів або вчителів), які, на Вашу думку, причини її виникнення?

- обмежений доступ до необхідної інформації
- необхідність перевірки великого обсягу письмових робіт
- відсутнє покарання за плагіат
- лінь
- замало часу на підготовку
- звичка не звертати на це увагу
- нестача знань, умінь та навичок
- значення оцінки та похвали перебільшує значення знань та навичок
- інше:

10. Позначте заходи, які, на Вашу думку, є найбільш ефективними для протидії академічній недоброчесності:

- обов'язкове здійснення перевірки роботи на плагіат
- проводити роз'яснювально-виховні бесіди про дотримання академічної доброчесності
- виховання академічної доброчесності в родині
- власний приклад
- інше:

11. Які Ваші очікування від нашої зустрічі (одним-двома словами)?

Задача 1

Учні 9-В класу дуже люблять уроки хімії. Учителька Світлана Опанасівна, прагнучи розвивати в учнів навички науково-дослідницької діяльності, пропонує як одне із завдань для виконання вдома написання рефератів з теми, яку будуть вивчати на наступному уроці. Учням дуже подобається, що вони можуть самі долучитися до процесу передачі нових знань однокласникам і завжди з ентузіазмом підходять до виконання завдання.

Чому є високою вірогідність того, що пані Світлана виховує в учнях академічну нечесність? (учні готують реферати, використовуючи інтернет, тому з високою вірогідністю вчиняють дії, які мають ознаки академічного плагіату: оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства)

Які інструменти доречно використати в описаній ситуації?

➤ практикувати в освітньому процесі написання тематичних творчих есе замість рефератів зі скопійованою інформацією з інших джерел. *«Варто наполегливо пояснювати учням, що так звані «реферати», коли учень, не переймаючись бодай хоч якоюсь власною роботою, просто копіює текст із доступного джерела, не додавши до нього жодного власного слова, є відвертим плагіатом. ... Нагадування правил цитування, норм використання чужої інтелектуальної праці має бути постійною практикою у закладі освіти» [1].*

- пропонувати учням виконання дослідницьких і творчих завдань, проєктів;
- спрямовувати зміст завдань під час проведення навчальних занять на творчу та аналітичну роботу учнів, ставити проблемні питання, на які немає готової відповіді в підручнику чи інших джерелах;
- не обмежуватися використанням стандартизованих завдань із підручника, розробляти завдання, які спонукають учнів критично мислити;
- застосовувати компетентнісний підхід у навчанні, звести до мінімуму завдання на перевірку знань, використовувати відкриті питання, щоб перевірити рівень володіння навичками, а не знаннями.

Вказані інструменти також забезпечать профілактику списування, оскільки основною причиною списування є відсутність інтересу до виконуваного завдання, виконання нецікавих завдань репродуктивного характеру, завдань, які перевантажують учнів та провокують до пошуку «легких шляхів». Так само сприяє списуванню педагогічна діяльність, спрямована на відтворення знань чи переказування матеріалу підручника.

Задача 2

Вчителька української мови Євгенія Данилівна наприкінці I семестру повинна була перевірити зошити та виставити до журналу оцінки за їх ведення. Але

через брак часу вона не змогла перевірити усі зошити і частину оцінок виставила, не перевіривши зошит.

Яких порушень академічної доброчесності допустилася пані Євгенія? (*Фальсифікація (свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень), імітація освітньої діяльності (як форма обману - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу), необ'єктивне оцінювання (свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти)*)

Яким чином можна запобігти виникненню описаної ситуації?

Власним прикладом демонструвати важливість дотримання норм академічної доброчесності у педагогічній діяльності, зокрема здійснювати справедливе оцінювання навчальних досягнень учнів, адже учень не буде серйозно ставитися до академічної доброчесності, якщо знає, що його самого оцінюють необ'єктивно. Коли учень отримує від вчителя несправедливу, необґрунтовану оцінку, це не лише руйнує довіру до вчителя, але й негативно позначається на формуванні відповідальності юної людини за власні дії й може призвести до втрати мотивації та зниження результатів навчання. Безвідповідальністю є перевірка й оцінювання вчителями робіт учнів без належної уваги та ретельного аналізу їхнього змісту.

Задача 3

Вчителька математики Ксенія Костянтинівна, перевіряючи домашню роботу учнів 9-А класу, помітила, що учень Кирило при розв'язуванні задач користувався збірником ГДЗ. Свої підозри вона висловила вчительці початкових класів Оксані Федорівні, яка у відповідь зазначила, що менший брат Кирила Богдан також часто приносить на уроки поробки, зроблені мамою, а також декілька разів мама навіть сама розв'язувала домашню задачу в зошиті сина.

Які види порушень академічної доброчесності можна виділити у цій задачі? (*несамостійне виконання завдання: списування, використання учнем непередбачених допоміжних матеріалів, виконання завдання іншою особою*)

Які інструменти реалізації політики академічної доброчесності можуть використати вчителі в описаній ситуації?

- інформувати батьків про необхідність дотримання академічної доброчесності (наприклад, придбання дітям збірників готових домашніх завдань, виконання за дітей домашніх завдань, практичних робіт є безпосереднім порушенням принципів академічної доброчесності та формують у дитини стійку впевненість, що можна видавати результати роботи іншої людини (навіть коли це батьки) за власний здобуток.
- інформувати учнів про необхідність дотримання академічної доброчесності

Вчителі вдаються до недоброчесної поведінки через:

- Необізнаність щодо того, що саме вважається порушенням академічної доброчесності (напр., виставлення учневі оцінки лише за участь в олімпіаді, безвідносно до результату є проявом необ'єктивного оцінювання)
- За інерцією (так завжди робили до нас, тому робимо так само, не замислюючись) (напр., використовуємо на уроках матеріали з інтернету, не вказуючи їхнього автора чи джерело)
- Встановлення надто високих критеріїв оцінювання професійної діяльності вчителя (напр., такий критерій під час атестації як наявність призових місць в олімпіадах, конкурсах провокує фальсифікацію результатів робіт учня конкретного вчителя)
- Відсутність необхідних знань чи умінь для забезпечення академічної доброчесності (напр., правил цитування, розроблення компетентнісних завдань тощо)
- Лінь (легше запропонувати учневі конспект параграфа підручника, ніж продумати якесь творче завдання чи перевіряти його)
- Брак часу
- Перенавантаження
- Корисливі мотиви (напр., прагнення отримати педагогічне звання, спонукати учня до репетиторства)
- Тиск з боку керівництва (напр., бажання керівника підвищити рейтинг школи зумовлює появу вимог щодо обов'язкової кількості призових місць, необ'єктивне оцінювання претендентів на медаль, інфляцію оцінок, коли вчителі школи систематично виставляють всім учням або їх значній частині більш високі оцінки, ніж ті, що відповідають їхнім результатам навчання)
- Вимоги законодавства (напр., однією з вимог інституційного аудиту є наявність у педпрацівника власних оприлюднених розробок; вимога про обов'язкове 150-тигодинне підвищення кваліфікації тощо)
- Вимоги батьків (напр., коли батьки учнів перших класів вимагають від вчителя задавати домашнє завдання, що призводить до перевантаження учнів, несамотійного виконання ними завдань; аналогічна ситуація з вимогами готувати до ДПА в 4 класі, що в підсумку може провокувати списування чи завищення оцінки результатів навчання)

Доброчесний вчитель

- ✓ посилається на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ дотримується норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ надає достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- ✓ контролює дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти;
- ✓ об'єктивно оцінює результати навчання.
- ✓ уникає надмірного перевантаження учнів, дозує завдання і створює можливості для учнів робити їх самостійно, без ризиків для доброчесності.
- ✓ неухильно дотримується принципів академічної доброчесності, не допускає у власній педагогічній діяльності, при розробленні власних освітніх ресурсів (методичні розробки, плани-конспекти уроків тощо), при наданні будь-якої інформації іншим учасникам освітнього процесу або для оприлюднення на вебсайті закладу жодного з видів порушення академічної доброчесності;
- ✓ власним прикладом демонструє важливість дотримання норм академічної доброчесності у педагогічній діяльності (посилання на джерела, які використовуються в роботі, справедливе оцінювання навчальних досягнень учнів, підбір завдань, які відповідають віковим можливостям учнів);
- ✓ інформує учнів про необхідність дотримання академічної доброчесності (під час проведення навчальних занять, у позаурочних заходах, за допомогою наочної інформації);
- ✓ інформує батьків про необхідність дотримання академічної доброчесності
- ✓ спрямовує зміст завдань під час проведення навчальних занять на творчу та аналітичну роботу учнів, ставить проблемні питання, на які немає готової відповіді в підручнику чи інших джерелах;
- ✓ пропонує учням виконання дослідницьких і творчих завдань, проєктів;
- ✓ не обмежується використанням стандартизованих завдань із підручника, розробляє завдання, які спонукають учнів критично мислити;
- ✓ практикує в освітньому процесі написання тематичних творчих есе замість рефератів зі скопійованою інформацією з інших джерел;
- ✓ застосовує компетентнісний підхід у навчанні, зводить до мінімуму завдання на перевірку знань, використовує відкриті питання, щоб перевірити рівень володіння навичками, а не знаннями;
- ✓ підвищує кваліфікацію з напряду академічної доброчесності шляхом участі в різноманітних тренінгах, конференціях, семінарах, вебінарах, онлайн-курсах тощо.

1. **Проявом дотримання академічної доброчесності є:**
  - Виконання творчих завдань, проєктів тощо
  - Виконання стандартизованих завдань з використанням підручника
  - Переписування тексту
  - Користування зошитом однокласника або ГДЗ
2. **Адміністрація ЗЗСО зобов'язана постійно мотивувати педагогічних працівників дотримуватися принципів академічної доброчесності:**
  - Вірно
  - Невірно
3. **При перевірці зошитів Ви виявили дві однакові роботи. Ваші дії:**
  - Анулювати усі однакові роботи
  - Вважаю, я всіх могла навчити виконувати завдання правильно та однаково
  - Оціню роботи, незважаючи на однаковість
  - Знижу усім оцінку на кілька балів
4. **Доброчесний вчитель підвищує кваліфікацію шляхом участі у тренінгах, семінарах, вебінарах, онлайн-курсах тощо:**
  - Вірно
  - Невірно
5. **Який із прикладів рецептів подано з порушенням принципів академічної доброчесності:**
  - Гаряча сковорідка + олія + яйце + сіль =хліб, виделка. ПРИЄМНОГО!
  - Гаряча сковорідка + олія + яйце + сіль + чорний перець + зелена цибуля + голландський сир=багет, посмішка. СМАЧНОГО!
  - Немає порушень
  - Незнайома з поняттям «академічна доброчесність»